

M.A. בלימודי זקנה - גרונטולוגיה

הרקע לתוכנית וחשיבותה

מטרת התוכנית

תכנית הלימוד

מבנה תוכנית הלימודים

רשימת הקורסים בתוכנית ללימודי הזקנה - תשע"ה

קורסי בסיס

קורס חובה

מסלול: מחקרי

מגמה: ניהול טיפול

מגמה: ניהול שירותים לזקנים

קורסי בחירה [תנאי קבלה](#)

M.A. בלימודי זקנה - גרונטולוגיה

הרקע לתוכנית וחשיבותה

החברות הפוסט מודרניות הולכות ומזדקנות. בישראל תהליך ההזדקנות הוא מהמהירים בעולם. מאז קום המדינה שיעור הזקנים באוכלוסיה גדל פי שתיים וחצי (מ-3.8% לכ-10%) והוא צפוי להגיע לכ-15% בשנת 2025. במיוחד גבוה בארץ קצב העלייה באחוז הישישים - בני 75 ומעלה. כיום חיים בישראל למעלה מ-700 אלף קשישים, כאשר 45% מתוכם הם זקנים בני 75 ומעלה.

קבוצת אוכלוסיה זו, מאופיינת בכך שרובה אינה משתתפת במעגל העבודה ומצויה בתהליך של חשיפה גוברת לאובדנים פיזיים, מנטליים, כלכליים וחברתיים. צרכיה המיוחדים של קבוצה זו מחייבים היערכות חברתית, המהווה אתגר בעל חשיבות לאומית. במסגרת היערכות זו, יש לבנות שירותים כוללניים ומרכזי מחקר ולעסוק בהכשרת כח אדם מקצועי ומיומן. התוכנית ללימודי הזקנה מהווה את אחת המסגרות המיועדות לקדם את המחקר והשירותים גם יחד, ולתרום בכך לשיפור רווחתם של הקשישים ושל בני משפחותיהם.

כבר היום קיים ביקוש רב לאנשי מקצוע בשירותים השונים לזקנים. ביקוש זה יגדל באופן משמעותי עם התחזקות העלייה הצפויה בשיעור הקשישים באוכלוסיה, המודעות לצרכים החדשים הנלווים לשינוי דמוגרפי זה ועליה במספר ובסוגי השירותים המסופקים לקשישים.

מטרת התוכנית

המטרה המרכזית שהציבה לעצמה אוניברסיטת בן-גוריון בנגב היא לשמש קורת גג למחקר, הוראה ושירות, תוך שילוב ושיתוף פעולה עם גורמים בקהילה. התוכנית ללימודי הזקנה משתלבת בתפיסה בסיסית זו.

התוכנית מיועדת להכשיר אנשי מחקר, ואנשי מקצוע מיומנים לטיפול ולניהול שירותים לזקנים. במסגרת התוכנית עוברים הסטודנטים הכשרה מעשית בשדה – בשירותים קהילתיים ומוסדיים בליווי והדרכה של אנשי מקצוע מהאוניברסיטה ומהשדה.

התוכנית מרכזת גם מחקר בנושאי זקנה, ומהווה מוקד להתייעצות ולבחינת רעיונות חדשים לאנשי השדה. במסגרת זו מתבצעת פעילות מחקרית, הכוללת מחקרי שדה יישומיים, וניתנת תמיכה מחקרית לפעולות הערכה שוטפות של שירותים קהילתיים ומוסדיים והתערבויות בנושאים חברתיים ובריאותיים שונים.

תכנית הלימוד

תכנית הלימודים היא רב-תחומית וכוללת מגוון רחב של נושאים וביניהם:

- תהליך ההזדקנות על היבטיו הביולוגיים, הפסיכולוגיים והחברתיים; איכות החיים ומשמעות החיים לאור האבדנים של הקשיש ומשפחתו; ומשמעותה של "זקנה מוצלחת" מבחינת הזקן, משפחתו והסביבה החברתית.
- נושאים ייחודיים לקשישים, ולקבוצות חולים מיוחדות ושיטות התערבות לחולים ובני משפחותיהם.
- מדיניות בתחום הטיפול בזקנים, מערכת השירותים לקשישים, דגמים שונים של שירותים, שיטות לארגון ולהפעלה של שירותים ושיטות להערכת שירותים והתערבויות.

מבנה תוכנית הלימודים

בתכנית שלוש מגמות: (1) מחקר; (2) ניהול טיפול; (3) ניהול שירותים לזקנים. הגשת התיזה הינה חובה במגמת המחקר. בשתי המגמות האחרות ניתן לבחור בין השלמת לימודים ללא תיזה לבין השלמת לימודים עם הגשת תיזה. בכל אחת מהמגמות על הסטודנט לצבור לפחות 42 נקודות זכות.

תכנית הלימודים בכל אחת מהמגמות כוללת שלוש חטיבות של קורסים:

- **קורסי בסיס:** חובה לתלמידי כל המגמות, קורסים אלה נלמדים מדי שנה.
- **קורסי התמחות במגמה:** בכל מגמה, יש לצבור לפחות 14 נק"ז מקורסי ההתמחות שמציעה התכנית.
- עבודת שדה – קורס שנתי: חובה לתלמידי המגמות לניהול טיפול ולניהול שירותים לזקנים (בהיקף של 120 שעות), מקנה 4 נק"ז.
- **קורסי בחירה:**
קורסי בחירה יכולים לשמש:
  - קורסים אותם מציעה התכנית (לא ניתן להבטיח פתיחתם בכל שנה).
  - קורסים מתוך מגמת ההתמחות (מעבר ל-14 הנק"ז הנצברים).
  - קורסים מתוך מגמות אחרות בתכנית.
  - קורסים אוניברסיטאיים עד 4 נק"ז, באישור מראש של ראש התוכנית.

את התואר יש לסיים תוך שלוש שנים לכל היותר מתחילת הלימודים.

סטודנטים יכולים לבחור להגיש עבודת תיזה רק אם השיגו ציון ממוצע של 85 לפחות בקורסי הבסיס, וציון של 85 לפחות בקורס "שיטות סטטיסטיות". סטודנטים שאינם מגישים תיזה יחוייבו בהגשת פרויקט גמר.

הערות:

- התואר במגמה לניהול שירותים לזקנים מוכר על ידי משרד העבודה והרווחה כמקנה מומחיות בניהול בתי אבות.
- בוגרי שתי המגמות – ניהול שירותים לזקנים וניהול טיפול – מוכרים על ידי המוסד לביטוח לאומי כעובדים מקצועיים בחברות המספקות שירותי סיעוד לזקנים.
- התכנית מוכרת על ידי איגוד העובדים הסוציאליים כתוכנית המכשירה עובדים סוציאליים למומחיות בתחום הזקנה ולצורך גמול השכלה.
- התכנית מוכרת לצורך גמול השכלה לאחים/יות ולעובדים פרה-רפואיים העובדים במוסדות ובשירותים לזקנים וכן במחלקות שבהן רוב המטופלים הם זקנים.

רשימת הקורסים בתוכנית ללימודי הזקנה – תשע"ז

דרישות קדם ללא נק"ז: מי שלא זכאי לפטור מארבעת הקורסים הנ"ל חייב להשלים בשנה הראשונה ללימודים קורס במבוא לסוציולוגיה קורס במבוא לפסיכולוגיה מושגי יסוד בסטטיסטיקה אנגלית מתקדמים 2

חובה אוניברסיטאית – השלמה ללא נק"ז: לומדה להכרת נהלי הטרדה מינית – חובה למתקבלים חדשים, חובת סיום במהלך שנה א' ללימודים.

קורסי בסיס (חובה על כל הסטודנטים):

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	ד"ר יעקב בכנר	היבטים חברתיים-תרבותיים של הזקנה	482-2-1211
2	פרופ' ואדים פרייפלד	ביולוגיה של ההזדקנות	482-2-3003
2	ד"ר ליאת גרנק	פסיכולוגיה של הזקנה	482-2-1002
2	פרופ' דבורה ליברמן	פתופיזיולוגיה של הזקנה	482-2-1311
2	פרופ' אסתר יקוביץ	מדיניות בזקנה	482-2-1111
2		מושגי יסוד באפידמיולוגיה	482-2-1003
2	פרופ' אסתר יקוביץ	מערכת שירותים קהילתיים לקשישים (סדנא)	482-2-4002
2	ד"ר יעקב בכנר	שיטות סטטיסטיות	482-2-1004
1	ד"ר יעקב בכנר	סמינר מחקר ב' - בסמסטר ב' - חובה לכלל הסטודנטים	482-2-5001

קורס חובה (לסטודנטים שעושים תיזה)

2	ד"ר יעקב בכנר	עקרונות ותהליכי מחקר	482-2-1010
1		סמינר מחקר א' - בסמסטר א'	482-2-5000

מסלול: מחקר

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	ד"ר יפעת פארן	נירו-פסיכולוגיה	482-2-2130
2	ד"ר ורד דלבר	עקה, התמודדות ובריאות	482-2-3001
2	ד"ר ואדים גילר	פסיכוגריאטריה	482-2-2221
2		שיטות מחקר איכותניות	482-2-2002

קורסי התמחות נוספים יותאמו לכל סטודנט עפ"י תחום התמחותו על ידי המנחה.

מגמה: ניהול טיפול

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	פרופ' דבורה ליברמן	הערכה ואבחון של תפקוד (חובה)	482-2-3002
1	ד"ר זוהר ניר	ניהול טיפול חלק א' (חובה)	482-2-2302
1	ד"ר זוהר ניר	ניהול טיפול חלק ב' (חובה)	482-2-2333
2	ד"ר יפעת פארן	נירו-פסיכולוגיה	482-2-2130
2	ד"ר ורד דלבר	עקה, התמודדות ובריאות	482-2-3001
2	ד"ר ואדים גילר	פסיכוגריאטריה	482-2-2221
2	השופט גלעד הגלעדי	היבטים משפטיים בטיפול בזקן ובחולה	482-2-2230
2	ד"ר שרון ברק	פעילות גופנית והזדקנות	482-2-3004
2	ד"ר ג'ון הר	כלים יצרתיים, אומנותיים בטיפול בזקנים	482-2-2010
2	ד"ר גבריאלה	גרונטולוגיה נרטיבית: תיאוריה, מחקר	482-2-1005

	ספקטור-מרזל	ופרקטיקה	
2	ד"ר ליאת גרנק	פסיכולוגיה של מות ואובדן	482-2-1007
2	ד"ר ליאת גרנק	בריאות פיזית ונפשית של אשה	482-2-1008
2	ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל	הזקן ומשפחתו – חובה רק למי שאינם עובדים סוציאליים ואחיות	482-2-2009
2	ד"ר דורון שגיא	תרגול במיומנויות תקשורת בינאישיות – חובה רק למי שאינם עובדים סוציאליים ואחיות	482-2-2000
2	גב' טלי סמסון	ניהול טיפול - עבודת שדה - סמסטר א' (חובה)	482-2-2301
2	גב' טלי סמסון	ניהול טיפול - עבודת שדה - סמסטר ב' (חובה)	482-2-2311

יש לקחת את כל הקורסים המסומנים כחובה (8 נק"ז), ועוד שלושה קורסים נוספים מהמגמה סה"כ 14 נק"ז.

עבודת השדה בהיקף של 120 שעות בגדר חובה לכולם.

מגמה: ניהול שירותים לזקנים

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	ד"ר ענת נתן	מבוא לכלכלה - ללא כלכלנים (חובה)	482-2-4001
2	ד"ר ענת נתן	תכנון וניהול תקציב (חובה)	482-2-2203
2	פרופ' אסתר יקוביץ	ניהול ותפעול בתי-אבות - סמסטר א' (קורס שנתי) (חובה)	482-2-2201
2	פרופ' אסתר יקוביץ	ניהול ותפעול בתי-אבות - סמסטר ב' (קורס שנתי) (חובה)	482-2-2211
2	השופט גלעד הגלעדי	היבטים משפטיים בטיפול בזקן ובחולה	482-2-2230
2	ד"ר הדס שושני	ניהול משאבי אנוש בשירותים לזקנים	482-2-4003
2	ד"ר הדס שושני	תיאוריות ניהול בארגונים המטפלים בזקנים	482-2-2204
2	ד"ר גבריאלה ספקטור-מרזל	הזקן ומשפחתו – חובה רק למי שאינם עובדים סוציאליים ואחיות	482-2-2009
2	ד"ר פנינה גוטמן	ניהול ותפעול בתי-אבות - עבודת שדה - סמסטר א' (חובה)	482-2-2202
2	ד"ר פנינה גוטמן	ניהול ותפעול בתי-אבות - עבודת שדה - סמסטר ב' (חובה)	482-2-2212

יש לקחת את כל הקורסים המסומנים כחובה (12 נק"ז) ועוד קורס אחד נוסף מהמגמה (סה"כ 14 נק"ז).

עבודת השדה בהיקף של 120 שעות בגדר חובה לכולם.

קורסי בחירה

נק"ז	מרכז	שם הקורס	סמל הקורס
2	ד"ר עמית קולא	זקנים, זקנות וזקנה בהלכה ובהגות היהודית	482-2-1006
2	ד"ר בלה קנטור	שואה וזקנה (סדנא)	482-2-2406
2	ד"ר יאיר גולדברג	התייחסות למוות	482-2-2403
2	ד"ר יאיר גולדברג	רשתות חברתיות בתקופת הזקנה	482-2-2004
3	ד"ר יעקב בכנר	מבוא לסוציולוגיה של הבריאות	483-2-1001

מגמה משולבת

על פי תקנון התוכנית, על סטודנט המשלב בין שתי מגמות ניהול וטיפול וניהול שירותים לזקנים לצבור 56 נק"ז לסיום התואר.

קורסים ממחלקה אחרת

ניתן לקחת עד שני קורסים מתוך ההיצע של האוניברסיטה ברמת "מוסמך" (4 נק"ז סה"כ) אך רק לאחר תיאום עם ראש התוכנית או המנחים לתיזה.

פרוייקט גמר

סמל	שם
482-2-0999	פרוייקט גמר – חובה לסטודנטים שאינם עושים תיזה החל משנת תשס"ט סטודנטים שלא ניגשים לתיזה חייבים בפרוייקט גמר בתום לימודיו. נא לרשום את סמל פרוייקט גמר בתקופת הייעוץ במחשב בסמסטר האחרון ללימודיכם.

עבודת תיזה

סמל הקורס	שם הקורס	נק"ז
482-2-9989	תיזה א' – להכניס בפעם הראשונה	5
482-2-9990	תיזה ב' – להכניס בפעם השניה	5
482-2-7777	כתיבת עבודת תיזה – להכניס בכל סמסטר עד סוף סיום התואר	

הערות:

1. כל קורסי הבסיס ניתנים בכל שנה, קורסי ההתמחות שהם בגדר חובה יינתנו בכל שנה, קורסי התמחות אחרים וקורסי בחירה יינתנו בהתאם לאפשרויות.
2. יתכנו שינויים בתוכנית משנה לשנה עקב גריעת או הוספת קורסים ועקב שינויים בהגדרות קורסי ההתמחות כקורסי חובה. כמו כן, יתכנו שינויים בתכני הקורסים המוצגים והמרצים.
3. קורסי ההתמחות של מסלולים אחרים מאלו של מסלול ההתמחות הספציפי של הסטודנט ייחשבו כקורסי בחירה.
4. ימי הלימוד בתוכנית הם שלישי ורבעי, למעט סדנאות: מערכת שירותים קהילתיים לקשישים ושואה וזקנה, אשר יתקיימו בימים אחרים.
5. אין התחייבות לתת את אותם קורסים באותם ימים ובאותם שעות מעבר לשנים.
6. רשימת קורסי בחירה ממחלקות אחרות תתפרסם על גבי לוח המודעות של התכנית, לקראת הייעוץ במחשב.
7. אין להירשם לשני קורסים במקביל.
8. קורסי הבחירה יתקיימו רק אם יהיה מספר מינימלי של סטודנטים שירשמו לקורס.
9. פטור מקורס – סטודנט יכול להגיש בקשה לפטור מקורס (בצירוף סילבוס) במידה ונלמד עד חמש שנים אחורה והציון בקורס עומד על 80 ומעלה.

תנאי קבלה

רשאים להגיש את מועמדותם מועמדים העונים לדרישות הבאות:

- בוגרי תואר ראשון באחד מהמקצועות הבאים:
- א. מתחום מקצועות הבריאות
- רופאים.
  - אחיות ואחים.
  - בעלי מקצועות בריאות אחרים (פיזיותרפיה, רפוי בעיסוק, הפרעות תקשורת, תזונה וכדומה).
- ב. מתחום מקצועות מדעי הרוח והחברה
- בוגרי פסיכולוגיה, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה.
  - עובדים סוציאליים.
- ג. מתחום המינהל
- בוגרי בתי-ספר לניהול.
  - בוגרי מחלקות לניהול שרותי בריאות ו/או כלכלת בריאות.

▪ בוגרי כלכלה.

כל בעל תואר ראשון ממוסד אקדמי מוכר או תואר גבוה יותר מכל תחום, יהיה זכאי להירשם, ובלבד שציונו המשוקלל מלימודיו הקודמים הוא לפחות 80.

סטודנטים עשויים להידרש להשלמות בתחומים בהם לא עסקו כלל במסגרת לימודי התואר הראשון, כמו מבוא לפסיכולוגיה, מבוא לסוציולוגיה, וסטטיסטיקה א'.

פרטים לגבי הרשמה ניתן לקבלה במזכירות התוכנית ללימודי הזקנה בטלפון 08-6477427.